

Position paper RTG Wetsvoorstel planmatige aanpak onderwijshuisvesting

Dagelijks zit een groot deel van de 2,5 miljoen kinderen en 285.000 leraren, ondersteuners en schoolleiders in sterk verouderde, ongezonde en niet duurzame schoolgebouwen die ongeschikt zijn voor modern onderwijs waaraan iedereen kan deelnemen. Met als gevolg dat er geen optimale leerresultaten worden gehaald. Door achterblijvende investeringen vanuit het Rijk is er in de afgelopen jaren te weinig vernieuwd, waardoor een verouderd scholenbestand is ontstaan. De PO-Raad, VO-raad, VNG en het ministerie van OCW delen de ambitie dat alle schoolgebouwen in 2050 onderwijsadaptief, gezond, inclusief en duurzaam (minstens energieneutraal) zijn, en dat zij in de exploitatiefase betaalbaar blijven. De Commissie Samenwerkingsagenda, bestaande uit bestuurders uit het PO, VO en wethouders van de VNG, onderschrijft deze ambitie.

De commissie is van mening dat het wetsvoorstel bijdraagt aan een sterker stelsel van onderwijshuisvesting. Tegelijkertijd is structureel voldoende bekostiging van gemeenten en schoolbesturen een cruciale randvoorwaarde om de ambitie te realiseren. Voor de realisatie hiervan is jaarlijks een extra investering van ruim 1,2 miljard euro vanuit het Rijk nodig. Ook het ministerie van OCW onderkent deze noodzaak, zoals expliciet benoemd in de reactie op het advies van de Raad van State.

Wat zijn de oorzaken van het probleem?

1. Veel scholen zijn verouderd en gebouwd volgens een verouderd bouwbesluit. Deze gebouwen voldoen niet aan de huidige normen, eisen en wensen voor een veilig en gezond (binnen)klimaat, inclusief en adaptief onderwijs.
2. Door een onheldere rolverdeling tussen het Rijk, gemeenten en schoolbesturen duren procedures te lang, waardoor schoolbesturen en gemeenten vastlopen in besluitvorming, financieringstrajecten vertragen en noodzakelijke renovaties of nieuwbouwprojecten worden uitgesteld.
3. Marktontwikkelingen en prijsstijgingen drijven de kosten op waardoor, met niet vergelijkbaar meebewegende bekostiging, minder vernieuwing mogelijk is en schoolgebouwen vaak niet volledig aan de huidige hoge kwaliteitseisen voldoen.
4. De eisen voor bestaande schoolgebouwen zijn te laag, terwijl de benodigde financiering om deze gebouwen te verbeteren ontbreekt. Het Besluit Bouwwerken Leefomgeving stelt beperkte wettelijke eisen, maar aanvullende richtlijnen (zoals Frisse Scholen) en maatschappelijke verwachtingen op het gebied van binnenklimaat, inclusief onderwijs en duurzaamheid (ENG, biobased bouwen, circulariteit, CO₂-reductie) drijven de kosten op, zonder dat het Rijk hiervoor voldoende middelen beschikbaar stelt.

Wetswijziging: naar betere samenwerking en efficiënte besluitvorming

De Commissie Samenwerkingsagenda Onderwijshuisvesting (destijds Commissie Nijpels) stond aan de basis van het voorstel. Hieronder bespreken we de kernpunten van het wetsvoorstel en onderbouwen we het belang ervan:

- **Verplichting Integraal Huisvestingsplan (IHP) en meerjarenonderhoudsplan (MJOP):** onderwijshuisvesting is en blijft (voorlopig) een gedeelde verantwoordelijkheid. Effectief beleid vraagt om nauwe samenwerking, waarbij gemeenten en schoolbesturen naast elkaar staan en samen werken aan duurzame, kwalitatieve schoolgebouwen. Het IHP is een instrument om meer samenwerking te waarborgen en een efficiënte inzet van middelen te bevorderen. Het IHP stimuleert een planmatige aanpak, waarbij gemeenten

en schoolbesturen structureel met elkaar in gesprek gaan en financiële middelen en (onderhouds)plannen op elkaar afstemmen. Dit zorgt voor een meer gezamenlijke, doordachte aanpak.

- **Renovatie wordt als voorziening in de wet opgenomen:** renovatie is nu nog geen voorziening in de onderwijshuisvesting die kan worden aangevraagd bij de gemeente. Door renovatie te erkennen als volwaardig alternatief voor nieuwbouw, ontstaat er een weloverwogen keuze tussen nieuwbouw en renovatie. Renovatie kan in bepaalde gevallen kostenefficiënter zijn, bijdragen aan duurzaamheid door lagere CO₂-uitstoot, zorgen voor het behoud van vierkante meters en het handhaven van de bestaande locatie.
- **Het investeringsverbod in het PO vervalt:** scholen in het primair onderwijs mogen momenteel niet investeren in onderwijshuisvesting (het zogenaamde 'investeringsverbod'), terwijl het voortgezet onderwijs dat onder voorwaarden wel mag. Deze wetwijziging harmoniseert de onderwijswetten op dit punt. Het afschaffen van het investeringsverbod in het primair onderwijs maakt het mogelijk om de schaarse middelen flexibeler en efficiënter in te zetten. Hierdoor kunnen schoolbesturen en gemeenten samen beter inspelen op de huisvestingsbehoeften en investeren in duurzame, toekomstbestendige schoolgebouwen.

Het wetsvoorstel wijkt op een aantal punten af van ons oorspronkelijke concretiseringsvoorstel. De voorgestelde minimum levensduurverlenging bij renovatie van 25 jaar is geschrapt uit het voorliggende wetsvoorstel. In ons concretiseringsvoorstel pleitten we ervoor dat schoolbesturen kunnen investeren in het vervroegd realiseren van voorzieningen, bovennormatieve kwaliteit en exploitatieverlagende maatregelen. Het wetsvoorstel specificeert dit niet en staat investeren alleen toe vanuit een exploitatieoverschot, conform hoe dit in het voortgezet onderwijs geregeld is.

Hoewel het wetsvoorstel op sommige punten afwijkt, blijven de kernpunten relevant en pleiten we nog steeds voor invoering. De wetwijziging versterkt de samenwerking tussen gemeenten en schoolbesturen, waardoor zij hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onderwijshuisvesting beter kunnen waarmaken. Door renovatie op te nemen in de wet, het laten vervallen van het investeringsverbod en het wettelijk verankeren van het IHP ontstaat een evenwichtiger relatie. Dit leidt tot efficiëntere investeringen, betere schoolgebouwen en een duurzamere leeromgeving voor leerlingen en leraren.

Voorbeeldcasus

Een basisschool krijgt een uitbreiding en het bestaande gebouw wordt gerenoveerd. In de praktijk blijkt renovatie echter niet goedkoper dan nieuwbouw. Het normbudget dat de gemeente beschikbaar stelt, schiet tekort, waardoor wordt voorgesteld de eisen voor renovatie te verlagen. Hierdoor wordt renovatie geen volwaardig alternatief voor nieuwbouw meer en wordt het behalen van de BENG-eisen en Frisse Scholen klasse B onhaalbaar.

De wetwijziging stelt duidelijk dat aan renovatie gelijke eisen moeten worden gesteld aan nieuwbouw. Bovendien kunnen budgetten van gemeenten en schoolbesturen bijeengebracht worden om meer kwaliteit te realiseren. De wetwijziging maakt investeren mogelijk en stimuleert een total-cost-of-ownershipbenadering, waarbij de verantwoordelijkheden helderder worden en beide partijen beter in samenhang kunnen beslissen ten gunste van de gehele levenscyclus van het schoolgebouw.

Van ambitie naar realiteit: investeringen en heldere eisen noodzakelijk

De wetwijziging is een belangrijke stap naar betere onderwijshuisvesting, maar zonder extra investeringen en heldere wettelijke eisen blijft de uitvoering een uitdaging. Gemeenten en schoolbesturen krijgen onvoldoende middelen om schoolgebouwen structureel te verbeteren, terwijl de verwachtingen en eisen aan het onderwijs steeds hoger worden. Het Rijk moet zorgen voor een realistische bekostiging die aansluit bij de gestelde ambities, zodat alle scholen duurzaam, gezond en toekomstbestendig kunnen worden. Er is sprake van een financieringstekort van ruim 30 miljard euro tot aan 2050 om de ambities van het Rijk te realiseren. Alleen met voldoende financiële middelen en wettelijk verankerde hogere kwaliteitseisen voor nieuwe en bestaande bouw kunnen we garanderen dat alle leerlingen en het onderwijspersoneel beschikken over een goed en veilig schoolgebouw.

Commissie Samenwerkingsagenda onderwijshuisvesting

Herbert de Bruijne (Openbaar Onderwijs Groningen)

Marjon Epema (SVO Parkstad Limburg)

Bart de Grunt (MijnPlein Raalte)

Wim Klaassen (De Linge Huissen)

Jan Kees Meindersma (Stichting CarmelCollege)

Dylan Lichtenberg (wethouder Veenendaal)

Willemien Treurniet (wethouder Middelburg en lid Commissie Zorg, Jeugd, Onderwijs VNG)

Ewald van Vliet (Lucas Onderwijs Den Haag)

Thierry van Vught (wethouder Gouda)

Contactpersoon

Ewald van Vliet

evliet@lucasonderwijs.nl

070-300 11 00